

GERARD MARÍ I BRULL
SOLEDAT FARNÉS I JULIÀ*

*ELS PERGAMINS DELS SEGLES XIII I XIV
DEL FONS “SANT CELONI” DE
L'ARXIU HISTÒRIC PROVINCIAL DE
FRANCISCANS DE CATALUNYA*

ABSTRACT

This work is based on ten documents from the “Arxiu Històric Provincial de Franciscans de Catalunya”, in Barcelona, dated between 1254 and 1400. The aim of the present paper is to offer to historians of medieval ages a reference from some unknown documents related to the town of Sant Celoni (Vallès Oriental, Catalonia) and provides a summary of their contents.

El fons “Sant Celoni” que es conserva a l'Arxiu Històric Provincial de Franciscans de Catalunya es troba inventariat dins de la secció de pergamins sobre tema no franciscà, ja que no semblen tenir cap relació amb l'Orde. No se sap exactament com s'arriben a integrar aquests pergamins en l'Arxiu, tal com succeeix amb altres fons documentals. Hi devien ser incorporats en acabar la Guerra Civil, barrejats amb molts altres documents relacionats amb institucions i convents franciscans, procedents dels claustres de la catedral de Vic (on van ser reunits durant el conflicte).

Aquest fons està format per un total de cent vuitanta-sis pergamins que van del segle XIII al XVII, amb la signatura “Calaixera E, rotlles 25, 26 i 27”. Els textos d'època medieval es troben al rotlle 25, que conté quaranta pergamins, a partir del més antic, de l'any 1254. La resta està repartit en els altres dos rotlles, amb documents dels segles XVI i XVII. Aquí n'hem seleccionat els més antics, que corresponen als segles XIII i XIV; es tracta d'un total de deu pergamins, generalment en un estat de conservació força bo.

*Departament d'Història Medieval i Paleografia i Diplomàtica de la Universitat de Barcelona.

Només tres es troben atorgats a Sant Celoni, mentre que altres tres són de Santa Maria de Palautordera. Dels quatre restants, en dos casos no consta (els dos documents més antics) i els altres dos són datats, un a l'Estany i l'altre al Mas de Sala de Lliçà d'Amunt (tractant-se de l'inventari d'aquest mas). Els autors materials són notaris públics (de Girona, de Sant Celoni, del castell de Montclús, de la vegueria del Vallès i de Moià); en un sol cas és un eclesiàstic (el prevere beneficiat de l'altar de Sant Proecte de l'església de Santa Maria de Palautordera) i en altres dos casos és un notari que actua per autoritat d'un eclesiàstic (en Guillem Bonmicip, com a notari públic per autoritat reial i al mateix temps pels rectors de Sant Martí de Pertegàs i de Santa Maria de Palautordera).

Pel que fa a la tipologia documental, la majoria (sis textos) són vendes, o bé d'immobles (una borda i en tres ocasions peces de terra) o bé de drets i censos que els graven (sobre un mas i sobre una casa). Els restants quatre documents consisteixen en una època, un establiment emfitèutic, una donació i un inventari d'un mas.

Els autors jurídics i els destinataris d'aquests documents no tenen relació amb l'Orde de Franciscans, sinó que majoritàriament són laics. Els pocs eclesiàstics que hi apareixen pertanyen a altres àmbits: un clergue d'Estanyol, el beneficiat de Sant Martí de Pertegàs, un prevere de Caldes de Montbui, el monestir de Santa Maria de l'Estany i un canonge de Barcelona.

Finalment, cal agrair les facilitats de consulta d'aquest fons donades pels pares fra Josep Martí (†) i fra Agustí Boadas, del convent de Sant Antoni de Pàdua de Barcelona i directors de l'Arxiu.

REFERÈNCIES DOCUMENTALS

1

1254, setembre, 3. s.l.

Venda. Guillema de Villardén, de la parròquia de Sant Hilari Sacalm, i el seu fill Arnau, venen a Pere Selvà, clergue d'Estanyol, una borda que tenen a la parròquia de Sant Andreu d'Estanyol, en el lloc anomenat "Mas Torrent", on viu Arnau Vicenç, pel preu de 100 sous (m.b.).

Signatures: Guillema de Villardén. Arnau, son fill.

Testimonis: Bernat de Villardén i Bernat de Rovira.

Notari: Bernat de "Vicco", notari públic de Girona. Avia de Sant "Graiano", per manament de Bernat de "Vicco", notari públic de Girona.

A.H.P.F.C., Pergamins de Sant Celoni, perg., 266 x 171 mm.

2

1331, gener, 11. s.l.

Àpoca. Pere Quart, de la vila de Sant Celoni, reconeix haver rebut de Romeu de Planes, beneficiat del presbiterat de l'altar de Sant Miquel de l'església de Sant Martí de Pertegàs, 81 sous (m.b.t), import de la venda de 15 sous de cens i dels drets sobre una peça de terra que Jaume Quart tenia per l'esmentat Pere Quart al dit cens anual, pagador cada Nadal, i que ell mateix tenia pel citat presbiterat, sota domini i alou de la dita església i rector.

Aquest presbiterat fou instituït per la senyora Romia, muller del difunt Guillem Romeu, de la vila de Sant Celoni, per Guillem de Ribalta, beneficiat d'un altre presbiterat fundat en el mateix altar pel difunt Pere de Vall, i pel venerable Ramon de Vilalta, canonge de Barcelona i rector de l'església de Sant Martí de Pertegàs.

Signatura: Pere Quart.

Testimonis: Bonanat Bonmacip i Bernat Tolsà.

Notari: Guillem Tolsà, notari públic de Sant Celoni.

A.H.P.F.C., Pergamins de Sant Celoni, perg., 150 x 314 mm.

3

1353, febrer, 9. Sant Celoni.

Establiment emfiteùtic. Guillem d'Esglésies i el seu fill Guillem, de la parròquia de Sant Quirze d'Arbúcies, estableixen en emfiteusi a Bernat de Guàrdia, de la vila de Sant Celoni, un tros de terra que tenen en el terme de dita vila, a la parròquia de Sant Martí de Pertegàs, al lloc anomenat "Camp de les Fires", pagant un cens de 25 sous (m.b.) cada festa de Santa Maria de febrer, més 25 sous (m.b.) d'entrada.

Aquest tros de terra el tenen sota domini i alou del monestir de Sant Salvador de Breda i el seu venerable abat, a qui paguen un cens anual de 8 sous cada Nadal, per aquesta terra, conjuntament amb un camp que té Bernat de Noguera i amb la peça de terra de Guillem Vallès, de la dita vila.

Limita aquest tros de terra a l'est, amb la tinença del dit Bernat de Guàrdia, amb la tinença dels hereus del difunt Berenguer de "Viridaria" i amb la tinença de Bernat Tarascó; al sud, amb la tinença dels hereus del difunt Guillem Major; a l'oest, amb la tinença dels hereus del difunt mestre Berenguer de Pertegàs, amb la tinença d'Arnau Cirerol i amb la tinença dels hereus del difunt Guillem Bovet; i al nord, amb la tinença de Bernat de Noguera, prevere, amb el camí reial pel mig.

Signatures: Guillem d'Esglésies i el seu fill Guillem. Fra Guillem Blanc, cambrer del monestir de Sant Salvador de Breda, procurador general del reverent senyor fra Ramon, abat, segons carta de procura feta a la parròquia d'Hostalric, el 22 de setembre de 1352, en poder de Guillem Llobet, notari públic d'Hostalric i del vescomtat de Cabrera, firma salvant el dret del dit abat.

Testimonis: Guillem Vallès, Guillem de Guàrdia i Jacobí Esteve, de la vila de Sant Celoni.

Notari: Guillem Bonmacip, notari públic per autoritat reial i de Sant Celoni pel rector de l'església de Sant Martí de Pertegàs.

A.H.P.F.C., Pergamins de Sant Celoni, perg., 397 x 485 mm. Petits estrips i forats que afecten poc al text.

4

1357, juliol, 31. Sant Celoni.

Venda. Pere de Corrons, de la vila de Sant Celoni, procurador de Bernat Noguera, prevere beneficiat de l'altar del Santíssim Cos de Jesucrist de l'església de Santa Maria de la vila de Caldes de Montbui, segons carta de procura feta a Santa Eulàlia de Ronçana, el 3 de març, en poder de Berenguer Cuc, notari públic per autoritat reial, ven a Pere Guerau, de Sant Celoni, un camp de terra que té l'esmentat Bernat Noguera a la parròquia de Sant Martí de Pertegàs, sobre el portal d'amunt de dita vila, anomenat "el Camp de les Fires", pel preu de 60 sous (m.b.).

Aquest camp el té a cens de 6 sous (m.b.) pagadors per Santa Maria de febrer, per en Guillem d'Esglésies, de la parròquia de Sant Quirze d'Arbúcies, qui al seu torn el té sota domini i alou del monestir de Sant Salvador de Breda i el seu venerable abad, a cens de 8 sous anuals pagadors cada Nadal (per aquest camp, conjuntament amb altres terres, que són una petita peça de Bernat Tarascó i una peça de Bernat de Guàrdia, situades sota el camp que es ven, i una peça de Guillem Vallès).

Aquest camp limita a l'est i al sud amb el camí reial; a l'oest, amb el puig de Pericó Bovet; i al nord, amb el camí que va a Palau.

Signatures: Pere de Corrons. Fra Ramon, abad de Sant Salvador de Breda, salva el dret del seu monestir. Fra Arnau Riera, monjo. Guillem d'Esglésies, qui firma, per raó de domini, el 17 de febrer de 1358, a Sant Celoni, en presència dels testimonis Guillem Folgueres i Antic de Comes, escrivà de dita vila.

Testimonis: Berenguer de Castellar, escrivà de Sant Celoni, i Joan de Comelles, ciutadà de Barcelona, residint a casa del venerable Francesc Burguès.

Notari: Guillem Bonmacip, notari públic de la vila de Sant Celoni i de la parròquia de Sant Martí de Pertegàs pel seu rector, qui va cloure aquest document el 17 de febrer de 1358.

A.H.P.F.C., Pergamins de Sant Celoni, perg., 470 x 570 mm.

5

1360, agost, 31. Santa Maria de Palautordera.

Venda. Ramon Suau, de la parròquia de Sant Esteve de Palau, senyor útil del mas Tobert, ven a Ramon d'Illa, de la parròquia de Sant Martí de Mosqueroles, una peça de terra situada a l'esmentada parròquia de Mosqueroles, que forma part

d'aquell mas i que està situada al costat del mas del comprador, pel preu de 30 sous (m.b.t.).

Aquesta peça de terra el té sota domini i alou del presbiterat de l'altar de Sant Miquel, a l'església de Sant Martí de Pertegàs, a cens de 12 diners anuals pagadors cada Nadal i d'un vuitè anual de civada, a la mesura de Sant Celoni, pagador per Sant Pere i Sant Fèlix d'agost.

Limita a l'est i al sud, amb el mas del comprador; a l'oest, amb la serra que va de Magdalena a Sant Celoni; i al nord, amb la tinença del mas de Fàbrega, de l'esmentada parròquia de Palau.

Signatures: Ramon Suau i sa muller Elisenda. Guillem Vallès, rector de l'altar de Sant Miquel, firma salvant el dret del seu altar.

Testimonis: Bartomeu Sabet, jurisperit de Sant Celoni, i Bernat de Fàbrega, batlle del castell de Montclús.

Notari: Guillem Bonmacip, notari públic del castell de Montclús i de la seva jurisdicció pel venerable Arnau Mascorda, rector de l'altar de Sant Protasi de l'església de Santa Maria de Palautordera, del terme del dit castell.

A.H.P.F.C., Pergamins de Sant Celoni, perg., 487 x 498 mm. Estat regular, tinta molt esvaïda.

6

1363, novembre, 14. Sant Celoni.

Donació. Bernat Llopard, fill i hereu universal del difunt Guillem Llopard, sabater de la vila de Sant Celoni, fa donació al seu germà Ferrer de Puig, fill de Ferrer de Puig, sabater de la dita vila, i de Margarida, sa muller i muller en primeres núpcies de l'esmentat Guillem Llopard, d'un tros de terra situat al terme de Sant Celoni, a la parròquia de Sant Martí de Pertegàs, al lloc anomenat "el Pla sota el mas de Puig".

Aquest tros de terra el té per la venerable senyora Francesca, muller del venerable Guillem de Sarrià, donzell, a cens de 10 sous (m.b.t.) pagadors cada Nadal, la qual senyora el té sota el domini de la pabordia de Palau del monestir de Sant Cugat del Vallès.

Limita a l'est, amb terres de Bonanat "Seyata"; al sud, amb terres de Guillem de Moler, sabater, i amb el torrent de Saula; a l'oest, amb terres de l'esmentat Guillem de Moler; i al nord, amb la via pública que va a Palau.

Signatura: Bernat Llopard.

Testimonis: Guerau de Puig, de Sant Celoni, i Pere Peiró, de Palau.

Notari: Guillem Bonmacip, notari públic de Sant Celoni i de la parròquia de Sant Martí de Pertegàs, pel seu rector, el qual document va ser pres i anotat en poder d'Antic de Comes, connotari, i a partir de la nota el va elaborar en pública forma el 21 d'agost de 1367.

A.H.P.F.C., Pergamins de Sant Celoni, perg., 288 x 480 mm.

7

1371, setembre, 26. Mas de Sala.

Inventari. [Berenguer Ramoneda] de Granollers, designat pel venerable Bernardí de Bonet curador del mas de Sala i de tots els béns i heretat que foren del difunt Francesc Sala, de la parròquia de Lliçà d'Amunt, fa inventari dels béns mobles trobats a les cases del dit mas, el qual es troba sota domini i alou del monestir de Sant Miquel del Fai i el seu prior.

Signatura: Berenguer Ramoneda

Testimonis: Pere de "Querchu", Antic Vidal i Bernat d'Aguilar.

Notari: Pere de Fonolleda, notari públic i escrivà de la vegueria del Vallès.

A.H.P.F.C., Pergamins de Sant Celoni, perg., 319 x 568 mm. Forats que afecten el text.

8

1381, gener, 12. Monestir de l'Estany.

Venda. Ramon Ferrer, paborde del monestir de Santa Maria de l'Estany, de l'Orde de Sant Agustí, diòcesi de Vic, i Francesc de Caselles, paborde de Sant Celoni, canonges i procuradors del reverent abat Berenguer (de Prats), juntament amb Pere de Coll, sagristà, i fra Ramon de Prat, segons consta en la carta de procura feta al dit monestir el 10 de juny de 1379, en poder del notari Arnau Manyosa, venen a Pere des Cellers, de Sant Martí de Pertegàs, diòcesi de Barcelona, tots els drets, aous, jurisdicció, censos, tasques i tot altre dret real i personal que el monestir té sobre el mas de Cellers i sobre el mas anomenat la Masada, a l'esmentada parròquia de Sant Martí de Pertegàs, així com les joves que la pabordia de Sant Celoni rep sobre aquests masos, pel preu de 81 lliures (m.b.t.)

Aquesta venda es fa amb motiu del censal de 10 lliures (m.b.t.) que el monestir paga a Berenguer de Vilagaia, canonge de Vic, amb motiu de la compra dels castells d'Oló i d'Aguiló feta per l'abat Berenguer (de Gamissans).

Francesc de Caselles, com a paborde de Sant Celoni, reconeix haver rebut 110 sous (m.b.t.) pel preu de les esmentades joves.

Signatures: Ramon Ferrer, paborde de Santa Maria de l'Estany, i Francesc de Caselles, paborde de Sant Celoni, com a síndics i procuradors de l'abat del dit monestir. El mateix Francesc de Caselles, paborde de Sant Celoni, per les esmentades dues joves.

Testimonis: Jaume de Casaldàliga, de la vila de Moià. Ramon de Ribes, àlies Escuder, de Sant Celoni. Benet de Valls, de Sant Celoni. Marc Sa Portella, de Sant Joan d'Avinyó. Berenguer Dat, abat de l'Estany. Pere de Sènies, paborde de Sabadell. Guillem Blanquer, cambrer de l'Estany. Pere de Coll, canonge i sagristà de l'Estany. Ramon de Sant Amanç, canonge i hospitaler. Ramon Ferrer, canonge i paborde. Ramon de Prat, canonge i confrare. Berenguer Manyosa, canonge. Berenguer de Dosrius, canonge i infermer.

Notari: Arnau Manyosa, habitant de la vila de Moià, notari públic per autoritat reial.

A.H.P.F.C., Pergamins de Sant Celoni, perg., 430 x 600 mm. Humitat que afecta les darreres línies.

9

1400, juny, 1. Santa Maria de Palautordera.

Venda. Pere Bovet, canonge de l'església de Barcelona, fill i hereu universal del venerable Pere Bovet, difunt, de la vila de Sant Celoni, ven a Joan Framis i sa muller Caterina, de la parròquia de Sant Martí de Pertegàs, una peça de terra que té al terme de dita vila anomenada Pertegàs, pel preu de 49 lliures (m.b.).

Aquesta peça de terra la té sota domini i alou de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem i el seu comanador en la dita vila, amb un cens de 4 sous (m.b.t.) anuals pagadors per Nadal.

Aquesta peça de terra limita a l'est, amb la terra de Guillem de Riera, prevere, i amb el camí; al sud, amb la terra d'en Foguet; a l'oest, amb la terra de Bernat Solerviy, anomenat Ribafort; i al nord, amb les terres de Bernat Barber i de Francesc Lorà, de dita vila.

Signatura: Pere Bovet.

Testimonis: el discret Guillem de Canal, prevere, Pere Peiró i Bernat Conilleres, de Santa Maria de Palau.

Notari: Ferrer Miquel, prevere beneficiat de l'altar de Sant Proecte de l'església de Santa Maria de Palautordera, notari públic del terme del castell de Montclús.

A.H.P.F.C., Pergamins de Sant Celoni, perg., 413 x 456 mm.

10

1400, novembre, 17. Santa Maria de Palautordera.

Venda d'un cens. Francesca, muller de Pere Torner, àlies Metge, de la vila de Sant Celoni, ven a Pere Solà, de dita vila, un cens de 20 sous (m.b.t.) anuals, pagadors per Nadal, que rep sobre una casa que Guillem de Figuera, artesà, té per ella en la dita vila, sota el domini i alou de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem i el seu comanador a la dita vila, a cens de 8 diners (m.b.t.) anuals pagadors per dit Guillem de Figuera el dit dia de Nadal.

Aquesta casa limita a l'est, amb la casa de na Nicola; al sud, amb el carrer públic; a l'oest, amb la casa d'en Negrell; i al nord, amb els murs vells de la dita vila.

Fa notar que l'esmentat Guillem de Figuera té la facultat de redimir 10 sous dels 20 que consta el dit cens, pel preu de 10 lliures de la dita moneda.

Signatures: Francesca. Pere Metge.

Testimonis: el discret Joan Loreta, procurador de la vila d'Hostalric, i Pere, fill del difunt Bernat Cabanilles, de Sant Celoni.

Notari: Ferrer Miquel, prevere beneficiat de l'altar de Sant Proecte de l'església de Santa Maria de Palautordera, notari públic del terme del castell de Montclús.
A.H.P.F.C., Pergamins de Sant Celoni, perg., 385 x 475 mm.